

Přímé financování církví a náboženských společností státem v České republice a Slovenské republice

Damián Němec

Článek byl vypracován v rámci projektu VEGA 1/0170/21
Medzinárodnoprávne záväzky Slovenskej republiky
v oblasti financovania Katolíckej cirkvi.

Úvod

Tento příspěvek chce představit přímé financování církví a náboženských společností (dále „církev“) v České republice (dále „ČR“) a Slovenské republice (dále „SR“) od jejich osamostatnění roku 1993.

Z důvodu omezeného rozsahu článku je možno provést jen základní analýzu bez větších podrobností a úvah, z téhož důvodu poukazujeme především na právní prameny. V souladu s jazykovým zaměřením Revue církevního práva častěji uvádíme právní texty a oficiální názvy ve slovenštině.

1. Společný základ z doby Československa

Výchozí právní stav před rozdělením Československa (1. ledna 1993) určoval především jeden z nejstarších tehdy platných zákonů: zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, na federální

¹ Autor si je vědom problematičnosti tohoto termínu a sdílí oprávněnost označení „náboženská společenství“ uvedeného v knize TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Zábaj, *Církevní právo*, 2. vydání, Praha, 2021, s. 27. Protože v majetkové oblasti jde především o majetek křesťanských církví, dovoluje si použít zkrácené označení „církev“.

úrovni novelizovaný do té doby pouze dvakrát: zákonem č. 16/1990 Sb.² byla v lednu 1990 odstraněna restriktivní opatření proti působení církví (zvláště institut státního souhlasu s výkonem duchovenské činnosti) a zákonem č. 522/1992 Sb.³ byla v listopadu 1992 především zrušena vládní nařízení č. 219–223/1949 Sb. a č. 70/1968 Sb.,⁴ určující modalidy hospodářského zabezpečení jednotlivých církví nebo skupin církví či náboženských společností státem s tím, že tuto oblast nadále řídí jednotlivé republiky (v té době již s vědomím, že to budou nově vzniklé státy) v rámci svých rozpočtů.

Nicméně modalidy platů duchovních již dříve výrazně upravila vládní nařízení, a to č. 47/1981 Sb.⁵ a č. 578/1990 Sb.,⁶ která nově stanovila výši základního platu, hodnostního příplatku i odměny za vyšší výkon. Je pro úplnost vhodné uvést, že zde uvedená vládní nařízení byla od r. 1993 v ČR i SR zrušena novými vládními nařízeními reagujícími na změnu finanční situace, především na míru inflace a v SR také na zavedení měny euro k 1. 1. 2009.

Je také nutno připomenout zákonné řešení postavení církví ve státě, určené zákonem č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností, ze srpna 1991. Tento zákon, počítaje s další existencí zákona o hospodářském zabezpečení a souvisejících předpisů, se ve svém původním znění k otázce financování nevyjadřoval.

Jako prvotní opatření byl v červenci 1990 přijat výčtový restituční zákon č. 298/1990 Sb., o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého, doplněný o rok později v srpnu 1991 novelou č. 338/1991 Sb.⁷ Tímto zákonem byly vydány některé budovy řeholním řádům

² Zákon č. 16/1990 Sb., kterým se mění zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem.

³ Zákon č. 522/1992 Sb., kterým se mění zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, ve znění zákona č. 16/1990 Sb.

⁴ Jednotlivá vládní nařízení určovala modalidy hospodářského zabezpečení: č. 219/1949 Sb. pro Církev římskokatolickou, č. 220/1949 Sb. pro Církev československou, č. 221/1949 Sb. pro evangelické církve, č. 222/1949 Sb. pro Církev pravoslavnou, č. 223/1949 Sb. pro náboženské společnosti a č. 70/1968 Sb. pro Církev řeckokatolickou.

⁵ Nařízení vlády Československé socialistické republiky č. 47/1981 Sb., o úpravě osobních požitků poskytovaných československým státem duchovním církví a náboženských společností.

⁶ Nařízení vlády České a Slovenské Federativní Republiky č. 578/1992 Sb., o úpravě osobních požitků poskytovaných duchovním církví a náboženských společností.

⁷ Zákon č. 338/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 298/1990 Sb., o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého.

a kongregací a arcibiskupství olomouckému, což dalo alespoň základní možnost pro činnost uvedených subjektů.

V očekávání brzkého přijetí obecného restitučního zákona byly do dvou zákonů zavedeny tzv. blokační paragrafy: § 3 odst. 1 zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, a § 29 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku. Ty měly uchovat ve vlastnictví státu majetek, jehož původním vlastníkem byly církve, řády a kongregace, aby nebyl převeden na jiné osoby.

2. Mezinárodněprávní závazky obou nástupnických států

ČR i SR se – ovšem fakticky až od r. 1999 – snažily o uzavření konkordátní smlouvy se Svatým stolicem.

2.1 Mezinárodněprávní závazky Slovenské republiky

Rychlejší výsledek se dostavil v případě SR. Nejprve byla 24. 11. 2000 podepsána *Základná zmluva medzi Svätou stolicou a Slovenskou republikou*, ratifikovaná již 18. 12. 2000.⁸ Smluvní strany se zavázaly v čl. 20 odst. 1 uzavřít v budoucnosti dílčí konkordátní smlouvu o financování katolické církve (tj. církve římskokatolické a církve řeckokatolické): „Zmluvné strany uzavru osobitnú medzinárodnú zmluvu o finančnom zabezpečení Katolíckej cirkvi.“

Protože bylo namítáno, že tato smlouva vytváří nerovné, privilegované postavení katolické církve na Slovensku, přistoupilo se k jednání o uzavření vnitrostátních smluv i s dalšími církvemi. Nejprve byl zákon č. 308/1991 Sb. za tímto účelem v říjnu 2000 novelizován zákonem č. 394/2000 Z. z.,⁹ který jasně stanovil v § 4:

„(2) Všetky cirkvi a náboženské spoločnosti majú pred zákonom rovnaké postavenie.

(5) Štát môže s cirkvami a náboženskými spoločnosťami uzatvárať zmluvy o vzájomnej spolupráci.“

⁸ Ze strany Svatého stolce byla publikována v *Acta Apostolicæ Sedis* XCIII (2001), s. 136–155, ze strany Slovenské republiky v Oznámení Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 326/2001 Z. z.

⁹ Zákon č. 394/2000 Z. z., ktorým sa mení zákon č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností.

Výsledkem jednání bylo toto řešení: uzavření jediné smlouvy v dubnu 2002 s jedenácti církvemi z tehdy registrovaných čtrnácti mimo dvě katolické církve,¹⁰ otevřeně pro přistoupení dalších církví (k čemuž dosud nedošlo),¹¹ a to ve znění co nejvíce shodném se zněním smlouvy s katolickou církví, takže tu můžeme hovořit o zrcadlové podobě obou smluv. Tato smlouva, nazvaná *Zmluva mezi Slovenskou republikou a registrovanými církvami a náboženskými společnostmi*,¹² obsahuje v čl. 20 odst. 1 obdobný závazek všech smluvních stran: „Slovenská republika a registrované cirkvi a náboženské spoločnosti uzavru osobitnú dohodu o finančnom zabezpečení registrovaných církví a náboženských spoločností.“

2.2 Mezinárodněprávní závazky České republiky

Jednání expertní skupiny o textu smlouvy mezi ČR a Svatým stolcem byla zahájena v dubnu 2000, po 14 kolech jednání byl text v květnu 2002 na expertní úrovni dokončen. Vláda schválila text smlouvy 3. 7. 2002 a smlouva byla podepsána 25. 7. 2002 s názvem *Smlouva mezi Českou republikou a Svatým stolcem o úpravě vzájemných vztahů*. Důležité pro naše téma je, že tato smlouva záměrně neřeší financování katolické církve a odkazuje na budoucí úpravu, dle předkládací zprávy za předpokladu budoucí konsensuální úpravy na vnitrostátní úrovni, ne tedy cestou dílčí smlouvy jako na Slovensku.¹³ To vyjadřuje text čl. 17:

„(1) Česká republika bude usilovat způsobem co možná nejrychlejším a pro obě strany přijatelným o dořešení otázek týkajících se majetku katolické církve.

(2) V České republice je ekonomické zabezpečení katolické církve zaručeno právním řádem České republiky. V případě vypracování nového modelu financování bude zajištěno, aby proces jeho zavádění nebyl v přechodném období

¹⁰ Od r. 2002 byly nově registrovány ve Slovenské republice: 18. 10. 2006 Cirkvev Ježiša Krista Svätých neskorších dní v Slovenskej republike a 19. 4. 2007 Bahájske spoločenstvo v Slovenskej republike; viz MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY, *Registrované cirkvi a náboženské spoločnosti v SR*, dostupné na: <<https://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/cirkvi-a-nabozenske-spolocnosti/registracia-cirvii/registrovane-cirkvi-a-nabozenske-spolocnosti/>> (3. 8. 2022).

¹¹ Z registrovaných nekatolických církví se na smlouvě nepodílely Cirkvev bratská v Slovenskej republike, Kresťanské zbory na Slovensku a Novoapoštolská cirkvev v Slovenskej republike.

¹² Tato smlouva byla publikována ve slovenské sbírce zákonů s identickým názvem pod č. 250/2002 Z. z.; účinnosti nabyla 18. 5. 2002.

¹³ Sněmovní tisk 17/0 s názvem *Návrh na ratifikaci Smlouvy mezi ČR a Svatým stolcem*, <<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=17&CT1=0>> (3. 8. 2022). Pro odbornou veřejnost byla smlouva publikována v Revue církevního práva č. 22–2/2002, s. 163–175.

příčinou ekonomických problémů v katolické církvi. Nový model by nahradil model stávající.

(3) Příslušné orgány České republiky a zástupci katolické církve podle článku 18 této Smlouvy budou vzájemně spolupracovat v záležitostech uvedených v odst. 1 a 2.“

Návrh smlouvy byl projednáván v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR nejprve 15. 10. 2002, jednání bylo přerušeno a pokračovalo 21. 5. 2003, kdy sněmovna přijala usnesení: „Poslanecká sněmovna zamítá tento návrh.“¹⁴ Proto nemohlo dojít k ratifikaci smlouvy, čímž nebyl ze strany ČR přijat žádný mezinárodněprávní závazek v oblasti financování církví.

Nutno podotknout, že v ČR není na rozdíl od SR legálně upravena možnost uzavírání smluv státu s jednotlivými církvemi, obdobných konkordátním smlouvám.

3. Nová legislativa v České republice od roku 1993

Cesta k legislativnímu řešení majetkových křivd způsobených v době nesvobody, tj. v letech 1948–1989, v případě židovských náboženských obcí již od r. 1938, byla v ČR dlouhá a trnitá. Až do r. 2000 však nebyl přijat žádný zákon upravující nápravu některých křivd církvím.

3.1 Restituce původně židovského majetku r. 2000

Pro dlouhou dobu byl jediným obecným restitučním zákonem v prospěch církví zákon č. 212/2000 Sb., o zmírnění majetkových křivd způsobených holokaustem, kde z historických důvodů je stanoveno rozhodné období 29. 9. 1938 – 8. 5. 1945. Oprávněnými osobami tu jsou dle § 1 pouze židovské obce, nadace a spolky a také fyzické osoby, resp. jejich manželé a potomci. V příloze tohoto zákona jsou uvedeny věci, které se převedou z majetku státu do vlastnictví Židovského muzea v Praze.

Tento zákon však svou speciálností nepostihoval jádro problému financování církví.

3.2 Nový zákon o církvích a náboženských společnostech z r. 2001

Dosavadní zákon č. 308/1991 Sb. byl v ČR nahrazen (po složité přípravě i legislativním procesem) zákonem č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení

¹⁴ Sněmovní tisk 17. *Návrh na ratifikaci Smlouvy mezi ČR a Svatým stolcem*, <<https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&t=17>> (3. 8. 2022).

církví a náboženských společností a o změně některých zákonů. Pro naše téma zákon zavedl dvě významné změny:

1) snížení cenzu pro registraci církví na 300 zletilých občanů ČR nebo cizinců s trvalým pobytem v ČR hlásících se k této církvi, s uvedením jejich osobních údajů (§ 10 odst. 2) – tím došlo k možnosti registrace celé řady nových církví;

2) zavedením institutu zvláštních práv, o něž lze žádat po 10 letech od registrace za podmínky každoročního zveřejňování výroční zprávy o činnosti po dobu 10 let a početního cenzu 1 ‰ obyvatel ČR podle posledního sčítání lidu, fakticky mírně přes 10 000 osob (§ 11).

V přechodných ustanoveních bylo zakotveno další vykonávání zvláštních práv dosud registrovanými církvemi (§ 28) i možnost výjimečného přiznání zvláštních práv v době 5 let od účinnosti zákona (§ 27), těmto žádostem ze strany nově registrovaných církví však nebylo během této doby vyhověno.¹⁵

3.3 Přijetí a obsah zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi z r. 2012

Po neúspěšném pokusu o přijetí odpovídajícího zákona v letech 2008–2009¹⁶ byl nakonec po jednáních mezi zástupci státu a církví, a to velmi komplikovanou cestou, přijat nejdůležitější zákonný předpis pro jejich financování: zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, schválený v listopadu 2012.¹⁷ Cílem tohoto zákona je ukončit přímé financování církví státem, které dosud existovalo na základě již velmi starého zákona č. 218/1949 Sb., uvedeného výše v 1. kapitole.

Potřebnou majetkovou základnu mají církve získat od státu dvěma způsoby: fyzickou restitucí neprávem odňatých věcí v rozhodném období od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990 (§ 1), kvalifikovaným odhadem stanovenou na 75 miliard Kč,¹⁸ a finanční

¹⁵ KŘÍŽ, Jakub, *Zákon o církvích a náboženských společnostech: komentář*, Praha, 2011, s. 311.

¹⁶ KŘÍŽ, Jakub, VALEŠ, Václav, *Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi: komentář*, Praha, 2013, s. 49–50.

¹⁷ Klopotnou cestu přijetí zákona podrobně popisuje NĚMEC, Damián, *Das tschechische Gesetz über Eigentumsvergleich mit Kirchen und Religionsgemeinschaften aus dem Jahr 2012*, in: Archiv für katholisches Kirchenrecht. Mit besonderer Berücksichtigung der Länder deutscher Sprache, 182 (2013), Paderborn, s. 172–183.

¹⁸ Viz důvodovou zprávu k návrhu zákona, dostupnou na webu poslanecké sněmovny: *Sněmovní tisk 580. Vl.n.z. o majetkovém vyrovnání s církvemi a nábožen. společ.*, nečíslovaná s. 31 a 38, <<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=580&ct1=0>> (3. 8. 2022).

náhradou za nevydatelné věci ve výši 59 miliard Kč, vyplácenou po dobu 30 let a valorizovanou inflačním koeficientem. Přestože cca 98,5 % věcí, na něž se vztahuje možnost fyzické restituce, bylo ve vlastnictví složek římskokatolické církve, bylo stanoveno mezicírkevními dohodami, že tato církev obdrží pouze 80 % finanční náhrady a jiné církve ostatních 20 % v poměru, který byl na základě této dohody zakotven do výčtu v § 15 odst. 2, a to s cílem umožnit jim vybudovat majetkovou základnu pro svou další činnost.

Proto jsou příjemcem finanční náhrady i církve, kterým nebyly způsobeny v rozhodném období majetkové škody, např. apoštolská církev státně uznaná až v r. 1989.¹⁹ Svou povahou to tedy není restituční zákon, fyzická restituce není jeho prvotním cílem, ale pouze prostředkem pro dosažení ekonomické samostatnosti církví.

Jako zábrana proti okamžitým negativním dopadům nového způsobu financování je zavedeno přechodné období 17 let, kdy bude stávajícím příjemcům financování především mezd duchovních místo dosavadních účelově vázaných prostředků vyplácen neúčelový příspěvek na podporu jejich činnosti (§ 17).

Účinností zákona jsou mj. zrušeny „blokační paragrafy“ uvedené v závěru 1. kapitoly. Místo nich stanoví § 13 zákona lhůtu 24 měsíců, po kterou nesmí stát pod sankcí neplatnosti převést původní vlastnictví církví do vlastnictví jiné osoby, přenechat jiné osobě k užívání, ani zatížit právem jiné osoby; po uplynutí této lhůty takto nesmí nakládat s věcmi, na jejichž vydání byl uplatněn nárok podle tohoto zákona, avšak k vydání věci nedošlo, po dobu určenou podrobně v tomto paragrafu. Pro případ zcizení majetku z rukou státu v rozporu s „blokačními paragrafy“ byla jednoznačně a bezrozporně v § 18 odst. 1 stanovena aktivní legitimace oprávněných osob žádat soud, aby určil, že vlastníkem je dosud stát. Nabytím právní moci soudního rozhodnutí začíná v jednotlivém případě běžet roční lhůta pro uplatnění nároku na vydání věci vůči státu. Zákon tak směřuje také k dosažení právní jistoty především pro obce a kraje právě deblokací majetku.

Protože zákon je jednostranným právním aktem státu, je do něj vloženo stabilizační opatření: kombinace se smluvním principem. Jako obsah zákona vznikl na základě konsenzu mezi církvemi a státem, obdobně je stabilizován nastolený právní

¹⁹ MINISTERSTVO KULTURY. *Data registrace církví a náboženských společností a svazů církví a náboženských společností*, <<https://www.mkr.cz/data-registrace-cirkvi-a-nabozenskych-spolecnosti-a-svazu-cirkvi-a-nabozenskych-spolecnosti-408.html>> (3. 8. 2022).

stav cestou dohod o vypořádání mezi státem, za nějž jedná vláda, a jednotlivou církví, a to do 9 měsíců od nabytí právní moci zákona. Tyto smlouvy dvoustranně potvrzují právní stav v době jejich uzavření, a mají tak sloužit jako pojistka proti eventuálním legislativním změnám.

Účinností tohoto zákona byl k 1. 1. 2013 zrušen zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem.

3.4 Další legislativní úpravy v souvislosti se zákonem o majetkovém vyrovnání a jeho realizace

Přijetí zákona vedlo k nemalým právním sporům.²⁰

Soudní cestou bylo řešeno několik ústavních stížností: 31. 12. 2012 skupina poslanců Věcí veřejných podala ústavní stížnost na zrušení zákona, kterou 15. 1. 2013 plénum ústavního soudu zamítlo pro nepříslušnost stěžovatelů (malý počet podpisů). 5. 2. 2013 Věci veřejné podaly znovu ústavní stížnost na zrušení zákona, stejně zaměřenou stížnost podala 17. 2. 2013 Česká strana sociálně demokratická a 21. 2. 2013 Komunistická strana Čech a Moravy. Ústavní soud přijal první stížnost, ostatní zamítl pro litispendenci, ale přidal stěžovatele k první stížnosti jako vedlejší účastníky. Rozhodnutím pléna Ústavní soud stížnost 29. 5. 2013 zamítl a učinil v zákoně jedinou úpravu vypuštěním slova „spravedlivé“ z § 5 písm. i), takže lze žádat o vydání protiprávně znárodněné nebo vyvlastněné věci pouze tehdy, když nebyla poskytnuta jakákoli náhrada.

Mezitím pokračovala příprava dvoustranných dohod mezi státem a jednotlivými církvemi. Česká strana sociálně demokratická dala 21. 2. 2003 podnět k ústavnímu soudu, aby předběžným opatřením zakázal vládě podpis dohod do vyřešení ústavních stížností uvedených v předchozím odstavci. Ústavní soud ji odmítl 5. 3. 2013, mezitím ovšem vláda 22. 2. 2013 podepsala dohody se zástupci 16 církví, dohodu odmítla podepsat Bratrská jednota baptistů, čímž její podíl na finanční náhradě připadl státu.

Kontroverzní otázkou se stalo ustanovení § 18 odst. 4 písm. e) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, v němž bylo zakotveno osvobození od daně ve prospěch církví pro první prodej majetku restituovaného podle zákona o majetkovém vyrovnání. Již 6. 12. 2012 podal poslanec Věcí veřejných návrh na novelu

²⁰ Právní spory do r. 2013 podrobně popisuje NĚMEC, Damián, *Das tschechische Gesetz über Eigentumsvergleich mit Kirchen und Religionsgemeinschaften aus dem Jahr 2012*, s. 190–200.

vypouštějící tuto fiskální úlevu; návrh byl po souhlasném vyjádření vlády i církví projednán v poslanecké sněmovně ve zkráceném řízení již 12. 2. 2013 a schválen senátem 13. 3. 2013, následně pak promulgován jako zákon č. 80/2013 Sb.²¹

Na přelomu let 2013 a 2014 proběhla jednání expertní komise ohledně výše a určení finanční náhrady, která však skončila bez výsledku. Skupina 15 poslanců komunistické strany předložila 19. 12. 2017 návrh na novelizaci zákona o majetkovém vyrovnání a zákona o dani z příjmů, kterou mělo být zavedeno zdanění finanční náhrady v obvyklé sazbě 19 %. Po několika přerušeních jednání poslanecká sněmovna zákon schválila ve 3. čtení 23. 1. 2019. Senát jej ale 27. 2. 2019 zamítl a vydal dost výjimečné usnesení, v němž upozorňuje na neústavnost předloženého zákona. Poslanecká sněmovna přehlasovala veto senátu 23. 4. 2019, po podpisu prezidenta republiky Zemana byl zákon promulgován pod č. 125/2019 Sb.

K ústavnímu soudu byly poté podány tři stížnosti: nejprve 24. 5. 2019 ze strany 42 senátorů, druhý 6. 6. 2019 od 62 poslanců opozičních stran, třetí 12. 6. 2019 od dalších 19 senátorů. Ústavní soud po obvyklé proceduře stížnost projednal již 1. 10. 2019 s tím, že zamítl změnu zákona o daních z příjmu a ponechal změnu zákona o majetkovém vyrovnání. Fakticky tak ve svém rozsáhlém nálezu odmítl zdanění finanční náhrady z více důvodů: nejedná se o daň, ale fakticky o snížení finanční náhrady, církve mají na základě zákona o majetkovém vyrovnání pohledávku vůči státu, nejde tedy o příjem ve smyslu daňového zákonodárství, dále jde o porušení práva na legitimní očekávání dotčených církví, porušení zásady *pacta sunt servanda* a novela zavádí nepřipustnou nepravou retroaktivitu. Ústavní soud nebyl ve svém názoru jednotný, k nálezu jsou připojena dvě disentní stanoviska ústavních soudců Josefa Fialy a Radovana Suchánka.²²

Realizace fyzické restituce byla a dosud je spojena s některými problémy. Povinné osoby velmi často věci nevydaly, což vedlo ke zdlouhavým soudním řízením.²³ Obtížné je také často určení neplatnosti převodů majetku v rozporu

²¹ Zákon č. 80/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

²² NĚMEC, Damián, *Pokusy o změnu zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi v České republice a jejich realizace v současné české společnosti*, in: MORAVČÍKOVÁ, Michaela (ed.), *Financovanie cirkví a náboženských spoločností v modernom demokratickom štáte*, Bratislava, 2019, s. 137–141; PŘIBYL, Stanislav, *Problémy spojené s utvářením nového modelu financování církví v České republice*, in: tamtéž, s. 127–128.

²³ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj, *Konfesní právo*, Praha, 2015, s. 254.

s „blokačními paragrafy“, kde soudy včetně ústavního soudu v některých případech připouštějí prolomení blokace.²⁴

4. Nová legislativa v Slovenské republice od roku 1993

Vývoj legislativy ohledně financování církví se v SR výrazně odlišuje od vývoje v ČR. Především je nutno vzít v úvahu významné mezinárodněprávní závazky SR, tj. základní smlouvu se Svatým stolcem a obdobnou smlouvu s jedenácti dalšími církvemi (viz výše podkapitulu 2.1).

V SR byla zavedena jako jedna z forem nepřímého financování²⁵ daňová asignace, jejíž podobu nyní vymezuje § 50 zákona č. 595/2003 Z. z.²⁶ Dle ustanovení jeho odst. 4 však mezi adresáty asignace určeného podílu daně z příjmu fyzických i právnických osob nepatří samotné církve, ale jejich účelová zařízení.

4.1 Obecné restituční zákony z let 1993 a 2005

Krátce po vzniku samostatné SR byl 27. 10. 1993 přijat obecný restituční zákon č. 282/1993 Z. z.²⁷ Směřoval k nápravě některých majetkových křivd způsobených v rozhodném období, počítaném poněkud jinak než v ČR: od 8. 5. 1945 (v případě židovských náboženských obcí od 2. 11. 1938) do 1. 1. 1990 (§ 1). Liší se také výrazně vymezením povinných osob (§ 3): stát, obec, právnické osoby zřízené nebo založené státem nebo obcí a právnické osoby zřízené zákonem, které hospodáří nebo spravují majetek státu nebo obce a ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona mají tento majetek v držení (s drobnými výjimkami) a také fyzické osoby, které nabyly věc od státu nebo obce, která byla oprávněna s ní nakládat za okolností uvedených v § 4, a to v případech, kdy tyto osoby nabyly věc buď v rozporu s tehdy platnými předpisy, nebo na základě protiprávního zvýhodnění nabyvatele.

²⁴ ČAČÍK, Marián Bartoloměj, *In favorem restitutionis – teorie a praxe*, in: Revue církevního práva č. 76–3/2019, Praha, s. 85–87; NOVÁK, Marek, *Žaloby na určení vlastnického práva státu podle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi*, in: Revue církevního práva č. 75–2/2019, Praha, s. 69–76.

²⁵ Protože nejde o financování státem pro církev jako takové, jedná se o nepřímé financování.

²⁶ Zákon č. 595/2003 Z. z., o dani z příjmov.

²⁷ Zákon č. 282/1993 Z. z., o zmiernení niektorých majetkových křivd spôsobených cirkvám a náboženským spoločnostiam.

V únoru 2002 byl předmět vydatelných věcí rozšířen novelou č. 97/2002 Z. z.²⁸ o nemovitosti v národních parcích a zároveň bylo upřesněno, že oprávněnou osobou po Německé evangelické církvi a. v. ve Slovenské republice a jejích církevních organizačních jednotkách je Evangelická církev augsburského vyznání na Slovensku a její organizační jednotky.

Dosavadní vymezení majetku určeného na vrácení se ukázalo jako neúplné. Proto byl přijat zákon č. 161/2005 Z. z.,²⁹ kterým se řešilo vydání zemědělské a lesní půdy a s ní spojených nemovitostí (§ 2). Vymezení povinných osob je v tomto zákoně užší než v zákoně z r. 1993: povinnou osobou je právnická osoba, která ke dni účinnosti tohoto zákona hospodář s nemovitým majetkem ve vlastnictví SR, obce nebo nemovitý majetek drží (§ 4). V přílohách tohoto zákona je nadto uveden výčet nemovitostí, které se ze zákona vrací určeným církvím: podle přílohy č. 1 Reformované křesťanské církvi, podle přílohy č. 2 Evangelické církvi augsburského vyznání a podle přílohy č. 3 bratislavsko-trnavské arcidiecézi římskokatolické církve.

Ukázalo se, že velká část navrácených věcí byla ve špatném stavu a vyžadovala si nemalé finanční náklady. Také proto nedošlo v souvislosti s realizací těchto zákonů k ukončení financování církví státem podle zákona č. 218/1949 Sb.³⁰

4.2 Úpravy početního cenzu pro registraci církve a náboženské společnosti

Slovenským prováděcím předpisem k zákonu č. 308/1991 Sb., o církvích a náboženských společnostech, byl zákon Slovenské národní rady č. 192/1992 Zb.,³¹ který vyžadoval počet 20 000 zletilých osob s trvalým pobytem v SR (bez ohledu na občanství).

²⁸ Zákon č. 97/2002 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 282/1993 Z. z. o zmiernení niektorých majetkových krívd spôsobených cirkvám a náboženským spoločnostiam.

²⁹ Zákon č. 161/2005 Z. z., o navrátení vlastníctva k nehnuteľným veciam cirkvám a náboženským spoločnostiam a prechode vlastníctva k niektorým nehnuteľnostiam.

³⁰ Viz důvodovou zprávu k návrhu zákona č. 428/2012 Sb., dostupnou na webu poslanecké sněmovny na straně *Sněmovní tisk 580. VI.n.z. o majetkovém vyrovnání s církvemi a nábožen. společ.*, na nečíslované s. 23, <<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=580&ct1=0>> (3. 8. 2022).

³¹ Zákon Slovenskej národnej rady č. 192/1992 Zb., o registrácii cirkví a náboženských spoločností.

Novelou zákona o cirkvích a náboženských společnostech č. 201/2007 Z. z.³² se přímo do zákona, konkrétně do jeho § 11 a 12, vložil pro registraci církve a náboženské společnosti daleko náročnější požadavek: „čestné vyhlášení najmenej 20 000 plnoletých členov, ktorí majú trvalý pobyt na území Slovenskej republiky a sú občanmi Slovenskej republiky, o tom, že sa hlásia k cirkvi alebo náboženskej spoločnosti, podporujú návrh na jej registráciu, sú jej členmi, poznajú základné články viery a jej učenie a sú si vedomí práv a povinností, ktoré im vyplývajú z členstva v cirkvi alebo náboženskej spoločnosti, s uvedením ich mien, priezvisk, trvalého pobytu a rodných čísel.“

Další novelou č. 39/2017 Z. z.³³ byl počet členů pro žádost o registraci zvýšen na 50 000. Paradoxem je, že podle výsledků sčítání obyvatel, domů a bytů z r. 2021 by tuto podmínku naplnilo jen pět z osmnácti registrovaných církví.³⁴ Tento cenzus se ve srovnání s jinými státy, zvláště sousedními, jeví neúměrně vysoký, protože na základě výsledků sčítání obyvatel, domů a bytů z r. 2021 vychází v SR 525 162 obyvatel mladších 18 let, a při zohlednění toho, že občanství SR má 98,87 % obyvatel SR, vychází počet zletilých občanů SR 4 868 466, přičemž dosud zveřejněné výsledky nepodávají informaci o počtu osob s trvalým bydlištěm na území SR.³⁵ Požadovaný cenzus 50 000 členů tak tvoří nejméně 10,27 %.

4.3 Přijetí a obsah zákona o finanční podpoře církví a náboženských společností z r. 2019

Také v SR se ukázalo velmi potřebné moderněji řešit dosavadní způsob financování církví státem, který podle zákona č. 218/1949 Sb. a souvisejících předpisů spočíval především v poskytování účelových prostředků jednotlivým církvím na osobní požitky jejich duchovních.

³² Zákon č. 201/2007 Z. z., kterým sa mení a dopĺňa zákon č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností v znení zákona č. 394/2000 Z. z. Tímto zákonom byl také zrušen zákon č. 192/1992 Zb., o registrácii cirkví a náboženských spoločností.

³³ Zákon č. 39/2017 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností v znení neskorších predpisov.

³⁴ *Počet obyvateľov podľa náboženského vyznania v SR k 1. 1. 2021*, <<https://www.scitanie.sk/obyvatelia/zakladne-vysledky/struktura-obyvatelstva-podla-nabozenskeho-vyznania/SR/SK0/SR>> (2. 8. 2022).

³⁵ *Počet obyvateľov podľa jednotiek veku v SR k 1. 1. 2021*, <<https://www.scitanie.sk/obyvatelia/zakladne-vysledky/struktura-obyvatelstva-podla-jednotiek-veku/SR/SK0/SR>>, *Počet obyvateľov podľa štátnej príslušnosti v SR k 1. 1. 2021*, <<https://www.scitanie.sk/obyvatelia/zakladne-vysledky/struktura-obyvatelstva-podla-statnej-prislusnosti/SR/SK0/SR>> (oobje 4. 8. 2022).

Po dlouhé společenské debatě a delší práci expertní skupiny byl v listopadu 2019 přijat zákon č. 370/2019 Z. z. o finanční podpoře činnosti církví a náboženských společností. Jak již sám název zákona říká, jedná se o další modifikované pokračování dosavadního hospodářského zabezpečení. Zásadním rozdílem je stanovení neúčelového finančního příspěvku státu (§ 1). Zákon stanoví v § 6, na jaké účely nesmí být příspěvek použit.

Výše příspěvku je stanovena zpočátku konzervativně podle výše finanční podpory v r. 2019 uvedené v příloze č. 2 s tím, že nadále bude modifikována na základě více ukazatelů (§ 4):

- zohledněním inflace jednou pětinou podle údajů za rok, který o dva roky předchází roku, pro který je stanoven státní příspěvek,
- zohledněním čtyřmi pětinami míry zvýšení základní stupnice platových tarifů zaměstnanců při výkonu práce ve veřejném zájmu schválené pro rok, na který se státní příspěvek stanoví,
- zohledněním nárůstu nebo úbytku počtu členů tak, že pokud dojde ke změně počtu členů o více než 10 % oproti poslednímu průzkumu, státní příspěvek se na následující rok sníží nebo zvýší o jednu třetinu procenta poklesu nebo nárůstu počtu věřících.

V § 2 písm. b) a v důvodové zprávě je uvedeno, že počet věřících se zjišťuje při sčítání obyvatel, domů a bytů (tedy jednou za 10 let) a v případě nově registrovaných církví počtem členů uvedených v žádosti o registraci a následně podle počtu jejich věřících podle posledního sčítání lidu.³⁶

Výši příspěvků oznámí ministerstvo kultury do 1. ledna každého roku jednotlivým církvím a zveřejní ji na svém webu; příspěvek pak poskytuje měsíčně ve výši jedné dvanáctiny ročního příspěvku (§ 4). Církev jsou recipročně povinny předložit ministerstvu kultury každoročně nejpozději do 30. dubna zprávu o hospodaření s příspěvkem za uplynulý rok, ministerstvo tyto zprávy zveřejňuje na svém webu, kde je také uveden formulář této zprávy.³⁷

³⁶ Důvodová zpráva je dostupná na webu Národní rady Slovenské republiky: *Detaily návrhu zákona. Vládny návrh zákona o finančnej podpore činnosti cirkví a náboženských spoločnosti*, <<https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=7450>> (2. 8. 2022).

³⁷ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY, *Financovanie*, <<https://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/cirkvi-a-nabozenenske-spolocnosti/financovanie/>> (3. 8. 2022).

Účinnost zákona nastala 1. 1. 2020. Tímto zákonem byl i v SR zrušen zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, včetně jeho souvisejících předpisů.

Přestože se SR zavázala k uzavření smluv o způsobu financování církví jak v konkordátní smlouvě se Svatým stolicem, tak v obdobné smlouvě s dalšími církvemi, k uzavření smluv dosud nedošlo, ačkoli důvodová zpráva k zákonu č. 370/2019 Z. z. konstatuje, že přijetím tohoto zákona se vytváří předpoklad pro splnění těchto závazků.

4.4 Realizace zákona o finanční podpoře církví a náboženských společností z r. 2019

Protože finance a náboženství patří mezi horká témata, návrh zákona se setkal také s velkou kritikou. Té nelze upřít některé nikoli bezvýznamné aspekty, např. výrazný rozdíl výše příspěvku přepočteného na počet členů podle sčítání lidu u jednotlivých církví,³⁸ takže není zcela zřejmé, jak by se počítala výše příspěvku pro nově registrované církve, vycházející z počtu jejích členů. Zde je však nutno konstatovat, že nastavení podmínky 50 000 zletilých členů do zákona č. 308/1991 Sb. podle poslední novely z r. 2017 v SR fakticky vylučuje registraci nové církve.³⁹

Výrazné informace může podat pohled na vývoj výše státního příspěvku v letech 2020–2022.⁴⁰ Podle § 5 výše zmíněného zákona č. 370/2019 Z. z. mají registrované církve požádat o příspěvek nejpozději 6 měsíců před začátkem roku, pro nějž žádají o příspěvek (odst. 1); této povinnosti jsou zproštěny ty církve, které pobíraly státní podporu v r. 2019 (odst. 4). Nulovou podporu měly v r. 2019 čtyři církve: Bahájské spoločenstvo v Slovenskej republike, Cirkev Ježiša Krista Svätých neskorších dní v Slovenskej republike, Kresťanské zbory na Slovensku

³⁸ Viz např. HRADECKÝ, Roman, *Zabetónovanie privilegiií cirkví (Poznámky k návrhu zákona o financovaní cirkví)*, 24. 7. 2019, <<https://zurnal.pravda.sk/spolocnost/clanok/520068-zabetonovanie-privilegii-cirkvi-poznamky-k-navrhu-zakona-o-financovani-cirkvi/>> (3. 8. 2022) a PUCHOVSKÝ, Michal, *Na Slovensku sa od januára 2020 zmenil zákon o finančnej podpore činnosti cirkví a náboženských spoločností*, 3. 2. 2020, <<https://info.dingir.cz/2020/02/na-slovensku-sa-od-januara-2020-zmenil-zakon-o-financnej-podpore-cinnosti-cirkvi-a-nabozenskych-spolocnosti/>> (3. 8. 2022).

³⁹ Viz výše podkapitolu 4.2.

⁴⁰ Není-li uvedeno jinak, jsou informace v tomto odstavci čerpány z webu MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY, *Financovanie*, <<https://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/cirkvi-a-nabozenske-spolocnosti/financovanie/>> (4. 8. 2022).

a Náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia v Slovenskej republike (příloha č. 2 zákona).⁴¹ Tyto čtyři církve dosud (do r. 2022) státní příspěvek nepobírají.

Výše příspěvku postupně rostla v závislosti na pravidlech v § 4: v r. 2020 byla poskytnuta ve výši 51 697 671 eur, v r. 2021 ve výši 51 976 838 eur, pro rok 2022 byla stanovena ve výši 52 174 350 eur, ale k 1. červenci 2022 byla navýšena v rámci úpravy rozpočtu na 52 798 072 eur. Extrémně vysoká míra inflace v témže roce 2022 se zohlední až při výpočtu příspěvku pro rok 2024.

Zajímavější záležitostí však bude jistě zohlednění výsledků sčítání obyvatel, domů a bytů z r. 2021, zveřejněné v r. 2022, pro stanovení výše příspěvku pro rok 2023. Následující tabulka, vytvořená podle zveřejněných výsledků sčítání z let 2011 a 2021,⁴² totiž ukazuje větší výkyv než o 10 % u celé poloviny z osmnácti registrovaných církví, u tří růstem (z nich dosud není příjemcem příspěvku jeden subjekt: Křesťanské zbory na Slovensku) a u šesti úbytkem počtu členů (z nich dosud nejsou příjemcem příspěvku dva subjekty: Bahájske spoločenstvo v Slovenskej republike a Cirkev Ježiša Krista Svätých neskorších dní v Slovenskej republike). U dvou početně největších církví, církve římskokatolické a evangelické církve augsburského vyznání, přitom úbytek počtu členů mírně překročil hranici 9 %. K poklesům mohlo přispět i to, že se obyvatelé mohli při sčítání v r. 2021 hlásit i k náboženským směrům, pro něž v SR neexistuje registrovaná entita (budhismus, hinduismus, islám, pohanství a přírodní duchovno, ad hoc hnutí), a neuvést konkrétní křesťanskou církev, k níž se hlásí. Jak je z tabulky patrné, některé výkyvy jsou velmi vysoké:

Obyvatelstvo podľa náboženského vyznania SODB 2011 v porovnaní s SODB 2021						
Náboženské vyznanie	2011		2021		rozdiel	
	počet	%	počet	%	počet	%
Slovenská republika						
Apoštolská cirkev	5 831	0,108	9 044	0,166	3 213	55,102
Bahájske spoločenstvo*)	1 065	0,020	311	0,006	-754	-70,798
Bratská jednota baptistov	3 486	0,065	3 883	0,071	397	11,388

⁴¹ Novoapoštolská cirkev v Slovenskej republike začala pobírat státní podporu až od r. 2011, viz tabulku *Financovanie cirkví a náboženských spoločností v SR za roky 2000–2019* na témže webu.

⁴² *Výsledky v multidimenzionálnych tabuľkách*, Tab. 118, Obyvatel'stvo podľa pohlavia a náboženského vyznania, <<https://census2011.statistics.sk/tabulky.html>> (2. 8. 2022), *Počet obyvateľov podľa náboženského vyznania v SR k 1. 1. 2021*, <<https://www.scitanie.sk/obyvatelia/zakladne-vysledky/struktura-obyvatelstva-podla-nabozenskeho-vyznania/SR/SK0/SR>> (2. 8. 2022).

Cirkev adventistov siedmeho dňa	2 915	0,054	3 001	0,055	86	2,950
Cirkev bratská	3 396	0,063	3 440	0,063	44	1,296
Cirkev československá husitská	1 782	0,033	581	0,011	-1 201	-67,396
Cirkev Ježiša Krista Svätých neskorších dní*)	972	0,018	377	0,007	-595	-61,214
Evanjelická cirkev augsburského vyznania	316 250	5,860	286 907	5,265	-29 343	-9,278
Evanjelická cirkev metodistická	10 328	0,191	3 018	0,055	-7 310	-70,778
Gréckokatolícka cirkev	206 871	3,833	218 235	4,005	11 364	5,493
Kresťanské zbory*)	7 720	0,143	18 553	0,340	10 833	140,324
Náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia*)	17 222	0,319	16 416	0,301	-806	-4,680
Novoapoštolská cirkev	166	0,003	73	0,001	-93	-56,024
Pravoslávna cirkev	49 133	0,910	50 677	0,930	1 544	3,142
Reformovaná kresťanská cirkev	98 797	1,831	85 271	1,565	-13 526	-13,691
Rímskokatolícka cirkev	3 347 277	62,021	3 038 511	55,760	-308 766	-9,224
Starokatolícka cirkev	1 687	0,031	1 778	0,033	91	5,394
Ústredný zväz židovských náboženských obcí	1 999	0,037	2 007	0,037	8	0,400
<i>budhizmus</i>			6 722	0,123		
<i>hinduizmus</i>			975	0,018		
<i>islam</i>			3 862	0,071		
<i>ostatné a nepresne určené kresťanské cirkvi</i>			10 811	0,198		
<i>pohanstvo a prírodné duchovno</i>			4 007	0,074		
<i>ad hoc hnutia</i>			16 186	0,297		
Bez vyznania	725 362	13,440	1 296 142	23,786	570 780	78,689
Iné	23 340	0,432	14 685	0,269	-8 655	-37,082
Nezistené	571 437	10,588	353 797	6,493	-217 640	-38,086
Spolu	5 397 036	100,000	5 449 270	100,000		

*) nedostávajú finančnú podporu od štátu

Je zjavné, že takto zjištěné rozdíly budou mít výrazný vliv na určení výše příspěvku pro některé církve, takže pro rok 2023 se toto určení bude jistě výrazně lišit od předpokládané výše uvedené v podobě tabulky v důvodové zprávě k návrhu zákona.

Závěr

Z výše uvedených analýz je zřejmé, že způsob přímého financování církví státem se v ČR a SR výrazně liší.

V ČR byla nastoupena cesta vedoucí k ukončení přímého financování církví a náboženských společností státem, kdy dosavadní financování na základě zákona o majetkovém vyrovnání z r. 2012 je zamýšleno jako přechodné opatření a po uplynutí přechodného období má od r. 2043 přímé financování zcela ustát. Oproti tomu v SR je zákonem o finanční podpoře církví z r. 2019 dosavadní systém, nastolený r. 1949 zákonem o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, modifikován především v tom, že se již nejedná převážně o osobní požitky duchovních, ale o neúčelovou podporu církví s tím, že pouze některé způsoby užití finančních prostředků jsou v zákoně taxativně vyloučeny.

Zatímco v ČR jde o radikálně nové řešení, vymykající se dlouhé tradici přímého financování církví státem a přinášející nejistotu ekonomického zajištění církví, v SR se jedná o dost konzervativní řešení, snažící se umenšovat budoucí ekonomická rizika. Legislativa v ČR vede k ukončení výrazného ekonomického provázání církví a státu, zatímco v SR nadále trvá provázání církví a státu včetně větší nejistoty dopadu budoucích právních změn.

Ačkoli v ČR nebyla ratifikována konkordátní smlouva uzavřená r. 2002, řešení zákonem o majetkovém vyrovnání principiálně odpovídá úmluvě obsažené v návrhu této smlouvy, nadto byly dohodnuté parametry confirmovány cestou dvoustranných smluv mezi státem a jednotlivými církvemi, což působí jako stabilizační prvek. SR se přijetím základní smlouvy se Svatým stolicem a obdobné smlouvy s dalšími registrovanými církvemi zavázala ke smluvnímu zakotvení nového způsobu financování církví, a důvodová zpráva k zákonu o finanční podpoře církví z r. 2019 konstatuje, že jeho přijetím se vytváří předpoklad pro splnění těchto závazků. Dosud tedy v SR není finanční zajištění církví stabilizováno smluvní cestou.

Nelze opomenout otázku přístupu církví k finanční podpoře ze strany státu. V ČR byl tento přístup od r. 2002 omezen zavedením tzv. zvláštních práv církví, mezi něž do r. 2012 patřilo i právo být financované státem podle zvláštních zákonů – na přiznání zvláštních práv nedosáhla jediná církev registrovaná podle zákona o církvích z r. 2002; v současné době již toto právo neexistuje, a proto je nelze v budoucnosti získat. V SR mají právo na finanční podporu principiálně

všechny registrované církve, kterých je v současnosti 18, i když čtyři z nich tohoto práva nevyužívají, a tento počet by se mohl zvýšit registrací nových církví a jejich žádostí o poskytnutí finanční podpory. Registrace nových církví je však nyní v SR prakticky zablokována početním cenzem 50 000 zletilých členů, občanů SR majících trvalé bydliště na území SR; tento cenzus se jeví neúměrně vysoký a je otázkou, zda, kdy a nakolik bude revidován.

Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi v ČR byl předmětem politických, společenských a právních kontroverzí vedoucích až k nálezům ústavního soudu, mj. korigujícím pozdější legislativu. Ani řešení v SR nebylo politicky a společensky přijato bez větších výhrad, nestalo se však (dosud) předmětem právních sporů.

Zatímco realizace zákona o majetkovém vyrovnání v ČR vedla jednak k velkému množství dosud neukončených soudních sporů v oblasti navrácení původního majetku církví (zvl. složek církve římskokatolické),⁴³ jednak k zřetelnému snížení disponibilních prostředků především pro personální náklady velkých církví (nejen podle mých zkušeností, dosud nepopsaných odbornou literaturou), řešení v SR dosud k takové situaci ve velkých církvích nevede.

Jak historie učí, různost nastolených řešení vychází z různosti společenských podmínek v jednotlivých zemích, a proto nelze obecně některé řešení prohlásit za lepší než jiné. Teprve budoucnost ukáže, jak se tato řešení v praxi osvědčí a jaká přinesou pozitiva a negativa.

Resumé

Příspěvek představuje formou přehledného srovnání regulaci přímého financování církví a náboženských společností v České republice a Slovenské republice od jejich osamostatnění r. 1993. Vychází z rekapitulace společného právního základu z éry Československa, popisuje mezinárodněprávní závazky obou států v této oblasti, stručně analyzuje novou legislativu týkající se přímého financování církví a náboženských společností státem nejprve v České republice, poté v Slovenské republice. V poměrně delším závěru pak podává samotné srovnání včetně závěrečného hodnocení.

⁴³ Viz *Církevní restituce přinesly 3 950 soudních sporů*, in: Advokátní deník online, 22. 6. 2020, <<https://advokatnidenik.cz/2020/06/22/cirkevni-restituce-prinesly-3950-soudnich-sporu-vic-nez-polovina-jich-skoncila/>> (23. 8. 2022).

Summary

Direct State Funding of Churches and Religious Societies in the Czech Republic and the Slovak Republic

The paper presents a clear comparison of how the direct financing of churches and religious societies has been regulated in the Czech Republic and the Slovak Republic since their independence in 1993. It starts with a recapitulation of the common legal basis from the Czechoslovak era, describes the international legal obligations of both states in this area, and briefly analyses the new legislation on direct state financing of churches and religious societies, first in the Czech Republic and then in the Slovak Republic. In a rather longer conclusion, the comparison itself is presented, including a final evaluation.

Klíčová slova: Církev a náboženské společnosti, zákony, obecné soudy, ústavní soud, restituce, majetkové vyrovnání, finanční zabezpečení, registrace, zvláštní práva

Key words: Churches and religious societies, laws, general courts, constitutional court, restitution, property settlement, financial indemnity, registration, special rights

Autor

Narozen 1960 v Boskovicích (Morava). Dominikán od roku 1986, vysvěcen na kněze roku 1991, v letech 1998–2002 provinciál České dominikánské provincie. Profesor na Univerzitě Palackého v Olomouci, kde vyučuje církevní a konfesní právo na teologické fakultě a na filozofické fakultě. Vědecký pracovník na Právnické fakultě Trnavské univerzity v Trnavě (Slovensko). Externí vyučující církevního práva na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Překladač oficiálních dokumentů a liturgických textů katolické církve do češtiny.

Author

Born in 1960 in Boskovice (Moravia). Dominican since 1986, ordained a priest in 1991, and in 1998–2002 Provincial of the Czech Dominican Province. Professor at the Palacký University Olomouc, teaching canon law and religion law at the Faculty of Theology and at the Faculty of Arts. Research worker at the Faculty of Law at the University of Trnava (Slovakia). External lecturer of church law at the Faculty of Law of Masaryk University in Brno. Translator of several official documents and liturgical texts of the Catholic Church into Czech.

prof. Damián Němec, dr

Cyrlometodějská teologická fakulta

Univerzity Palackého v Olomouci

Univerzitní 22

771 11 Olomouc

e-mail: damian.nemec@upol.cz